

O'TKIR HOSHIMOV ASARLARIDA TOPONIMLARNING QO'LLANILISHI

Dehqonboyeva Mohinur Salohiddin qizi

Andijon davlat pedagogika instituti 2-bosqich 204- guruh talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada „Bahor qaytmaydi“ asaridagi joy nomlari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar. toponimlar, bog', Toshkent, joy, qishloq.

I.KIRISH.

Joylarga qo'yilgan nomlar, ya'ni toponimlar bugungi kunda ham ma'naviy meros, ham ma'naviy boylik, ham tilimizning qadimiy xususyatlarini o'zida saqlab qolgan ko'hna tarixiy yodgorliklardan biri sanaladi: „Albatta har qaysi xalq yoki millatning ma'naviyatini uning tarixi, o'ziga xos urf-odat va an'analari hayotiy qadriyatlaridan ayri holda tasavvur etib bo'lmaydi. Bu borada tabiiyki ma'naviy meros ma'daniy boyliklar, ko'hna tarixiy yodgorliklar eng muhim omillardan biri bo'lib xizmat qiladi“.

II.ASOSIY QISM.

O'tgan asrning 60-70-yillarida adabiyoti juda katta iste'dodlarni qabul qildi. Ham nazm, ham nasr ham publisistika o'quvchilarni maroqli mutolaaga, mushohadaga chorladi. Biz O'tkir Hoshimovni aynan o'sha avlodning zabardast vakili sifatida taniymiz hamda asarlarini zavq bilan qayta-qayta o'qiymiz. O'tkir Hoshimovda nafosat tuyg'usi behad kuchli. Uning qahramonlari aksaryat beg'ubor, nafosat tuyg'usiga boy hissiyoyli, o'ta ta'sirchan odamlardir. Bahor qaytmadi qissasi 1969-yilda yozilgan. Qissada yozuvchi iste'dodli biroq uning qadriga, yetmagan ulug' maqsadlaridan mahrum xudbin yigitning tanazzul tarixini ruhiy ma'naviy inqirozini san'atkorona tahlil etib bergan. Oradan o'tgan 52 yil qisqa muddat bo'lmasa-da voqealar bugun ham davom etyapti.

Asarning qisqacha mazmuni quyidagicha. Asarda ikki do'stning boshidan kechirgan kechmishlari yoritib bergan. Almardon va Anvar do'st ammo Almardonday do'st bo'lmagani avfzal. Anvarning Muqaddam ismli sevgilisi bo'ladi, uni Almardon zo'rlaydi va o'z hasmiga oladi. Anvar bo'lsa og'izda ochilgan cha ularni to'y sadolarni eshitadi. Almardon qo'shiqchi bo'ladi, uning ishlari yurishib ketib mashhur bo'ladi, ammo bu uzoqqa cho'zilmaydi. Mashhur vaqtlari Klara ismli ayol bilan tanishadi va u bilan aysh-u ishrat qiladi, buni xotini Muqaddam ko'rib qolib, uyiga ketib yuboradi, uyiga ham sig'magan qiz toqqa chiqib ketib turmush quradi. Almardon bu vaqt mashhurlikdan pastga tomon harakatlanadi va ichkiliksiz turolmaydigan bo'ldi. Shu vatda xotini qayerdaligini bilib qoladi va uning oldiga boradi va o'g'lini ko'radi-yu

ortiga qaytadi, shu vaqt tog'dan mashinasi bilan birga avto halokatga uchraydi.

III.XULOSA.

O'tkir Hoshimovning „Bahor qaytmaydi” qissasida turli guruhlariga mansub keng va tor ma'nodagi joy nomlari qo'llangan. Keng ma'noda joy nomlari deganda umuman biror joyni ataydigan nomlar tushuniladi. Bular sirasiga barcha toponimlar kiradi. Tor ma'nodagi joy nomlariga daryo, ariq, bozor, bog' va shu kabi o'nlab joy nomlarini kiritish mumkun. „Bahor qaytmaydi” qissasida uchraydigan toponimlar ular ifodalagan obyektlarning turiga ko'ra bir necha guruhga bo'linadi. Bularning bir qismini aholi maskanlari nomlari-oykonimlar tashkil etadi.

Ariq nomi -Zaxariq

Kurort nomi-Gagra

Tuman nomi- Oqqo'rg'on Boysun, Polvontepa

Anhor nomi-Qonqus

Restaran nomi -, „Toshkent”

Bog' nomi- Qodirobod

Qishloq nomi-Bo'ston, Oynatog'

Bahor qaytmaydi qissasining boshqa talay fazilatlari ayniqsa, tili, badiiy tasvir vositalarda foydalanish borasidagi yozuvchi mahorati qahramonlar psixologiyasini ochishda peysaj tasvirining o'rni to'g'risida soatlab gapirish mumkun. Bularning har biri alohida suhbatning mavzusi bo'la oladi. Keling, mulohazalarimizga shu yerda nuqtali vergul qo'ya qolaylik. Bu diganim -asarning badiiy imkonyatlarini kashf etish, san'atkor tomonida matn ostiga yashiringan g'oyaviy niyatlarni topa olish haqidagi muloqotimiz yana davom etadi. Chunki har gal o'qiganingizda yangi ma'no toppish mumkun bo'lgan badiiy asarni katta iste'dodlargina yoza oladi. Bu O'tkir Hoshimovning ustoz yozuvchimiz Abdulla Qodiriy asarlarini qayta-qayta mutolaa qilib o'rganishi tufayli chiqargan xulosasi. Dadil aytish mumkunki, O'tkir Hoshimovning o'zi ham har gal o'qilganda yangidan-yangi ma'no tashuvchi yashirin nuqtalar, imo-ishoralar topiladigan asarlar yaratgan yirik san'antkordir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'tkir Hoshimov „Bahor qaytmaydi” qissa
2. O'zbek adabiyoti tarixi. Toshkent 2006-yil
3. Tarixiy toponimika. Namangan 2010-yil
4. To'ra Nafasov, Vazira Nafasova O'zbek tili toponimlarning o'quv izohli lug'ati Toshkent „Yangi asr avlodi” 2007-yil.